

Kym Anderson, Johan Swinnen, eds., *Distortions to Agricultural Incentives in Europe's Transition Economies*. New York: The World Bank, 2008, 379 s.

Ústredným zámerom knihy je preskúmať zásahy hospodárskej politiky štátu do poľnohospodárstva v európskych tranzitných ekonomikách, sústreďujúc sa predovšetkým na pokrivenia trhu následkom stimulov pre výrobcov a spotrebiteľov, prostredníctvom ceny a trhovej politiky. Kolektív autorov tvoria renomovaní odborníci, napríklad vydavateľa Kym Anderson z austrálskej University of Adelaide a Johan Swinnen z Katolíckej Univerzity v Leuvene, Belgicko.

Publikácia vyšla v rámci ambiciózneho projektu Medzinárodnej banky pre obnovu a rozvoj, s cieľom zmapovať vývoj intervenčných štátnych politík, ktoré vo svete za posledných 50 rokov ovplyvňujú poľnohospodárstvo. Teritoriálne vymedzenie prvého zväzku je „Východná Európa a SNŠ“, nasledovať budú zväzky Afrika, Ázia, Latinská Amerika a záverečný zväzok poskytne globálny prehľad.

Podrobné vysvetlenie využitej metodológie a spôsob jej aplikácie na skúmaný región nájdeme v prílohe knihy. Autori identifikovali vyčísliteľné indikátory, ako napríklad NRA (nominálna miera asistencie, NRA – nominálna miera asistencie = percentuálny pomer, ako zásah štátnej politiky ovplyvní návratnosť producentom, oproti situácii bez štátneho zásahu), RRA (relatívna miera asistencie) a CTE (ekvivalent spotrebnej dane) a určili ich vzájomné korelácie. Vďaka merateľnosti empirických ukazovateľov je možná ich komparácia, a to medzi jednotlivými štátmi navzájom ako aj porovnávaním medzi tovarmi. Je nutné vyzdvihnúť novátorstvo predkladanej publikácie, pretože doposiaľ boli obdobným spôsobom skúmané len rozvinuté štáty západnej Európy, v rámci OECD a zozbieranie dát potrebných pre kvantitatívny výskum v tranzitných ekonomikách bolo nepochybne výzvou.

Teória je vzápätí aplikovaná v prípadových štúdiách. Kniha analyzuje nesúrodý región, pričom každý štát je odlišný, charakterizovaný určitým bohatstvom prírodných zdrojov, komparatívnymi výhodami, štádiom vývoja a členstvom v medzinárodných zoskupeniach (WTO, OECD, EurAzES, EÚ, SNŠ). Štruktúrne je publikácia rozčlenená do dvoch celkov, pričom celok Východná Európa sa ďalej člení na Nové štáty EÚ (rozšírenie EÚ 2004, 2007) a Turecko; a celok SNŠ zvlášť analyzuje Rusko, Ukrajinu, Kazachstan a Kirgizsko; a spolu v záverečnej podkapitole Tadžikistan, Turkménsko a Tadžikistan.

V úvode práce je zhodnotený celkový ekonomický rast a štrukturálne zmeny, ďalej rôzne faktory, ktoré vplyvajú na štátne zásahy do poľnohospodárstva, napríklad korupcia, štátna podpora sektorov ekonomiky iných než agrárny a zmeny menových kurzov. Po zhodnutí vývojových tendencií v regióne sú predstavené politicko-ekonomické tlaky a sily, ktoré môžu ovplyvniť výber nástrojov hospodárskej politiky a mieru štátnych zásahov. V tejto súvislosti sa vysvetľuje napríklad štátny monopol na výrobu bavlny v Uzbekistane, kde príjmy z vývozných daní predstavujú významný podiel štátneho rozpočtu. Ďalším príkladom je pestovanie tabaku v Bulharsku, kde štát odoláva privatizácií, vzhľadom na veľký vplyv tureckej menšiny v danom sektore. Zaujímavý je aj dopad politických zmien a reforiem, nedostatočne rozvinutého ľudského kapitálu, medzinárodných zmlúv a inštitúcií (WTO), ako aj regionálne obchodných zoskupení (CEFTA, Baltická oblasť voľného obchodu, Eurázijské ekonomické spoločenstvo).

Za posledné dve desaťročia došlo v regióne Východnej Európy a SNŠ k významnému zníženiu pokrivenia trhu dôsledkom štátnych zásahov do poľnohospodárstva, naďalej však pretrváva priestor pre zlepšenie. Mimoriadnu pozornosť treba venovať oblasti súťaživosti a dekartelizačnej politiky, ako aj vývoju výmenných kurzov. Jedným z odporúčaní je nutnosť paradigmatického posunu od politiky sústredenej najmä na „množstvo a splnenie minimálneho štandardu“ ku politike zameranej na „kvalitu a vysoký štandard“. Svetová banka môže zohrať kľúčovú úlohu v oblastiach politickej analýzy a zefektívnenia infraštruktúry a inštitúcií.

Záver knihy sú blízke normatívnemu rámcu Svetovej banky, čo možno považovať za základnú výčitku voči objektivite publikácie. Sprievodným javom systematizácie, o ktorú sa kolektív autorov usiloval, je simplifikácia a generalizácia. Ilustratívnym príkladom tohto tvrdenia je najmä spojená analýza hospodárskej transformácie nových štátoch EÚ, kde sa neuplatňuje prístup prezentácie profilov jednotlivých krajín, čím vznikajú zásadné zovšeobecnenia. Aktuálnosť tém, o ktorých kniha pojednáva, je vítaná. Vychádza totiž v dobovom kontexte svetovej potravinovej krízy a v súvislosti s rezonujúcimi debatami o prípadnom vstupe Turecka do EÚ, prístupovými rokovaniami Ruska a Kazachstanu do WTO (a nedávnym členstvom Ukrajiny v organizácii).

Zuzana Kopajová

Eva Bosbach, ***Von Bologna nach Boston? Perspektiven und Reformansätze in der Doktorandenausbildung anhand eines Vergleichs zwischen Deutschland und den USA.*** Leipzig: Akademische Verlagsanstalt, 2009, 182 s.

Recenzovaná kniha vznikla ako výstup projektu Stifterverband für die deutsche Wissenschaft a vyšla v zaujímavej ediční radě venovanej aktuálnym otázkám univerzít, vydávaná na Inštitute pro výzkum vysokých škol na univerzite Martina Luthera